

ตามรอยตำนาน “พระนางจามเทวี” ผ่านพัฒนาการสื่อ

Tracing the Legend of “Queen Chamathewi” through Media Development.

ปาจริย์ อ่อนสอาด*

บทคัดย่อ

อิทธิพลของสื่อทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ในยุคหลอมรวมสื่อ(Media Convergence) ก่อกระแสเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวีทั้งเรื่องจริงและเรื่องเท็จ ผ่านสื่อหลากหลายช่องทาง(platform) จนเป็นที่มาของความขัดแย้งระหว่างผู้ศรัทธาต่อพระนางกับผู้คิดเห็นต่าง พระนางจามเทวีเป็นใคร มีความสำคัญอย่างไร ทำไมยังคงอยู่ในกระแส เรื่องราวของพระนางได้รับการเล่าขานและบันทึกมายาวนานร่วม 1,400 ปี จนกลายเป็น “ตำนาน” การตามรอยตำนาน “พระนางจามเทวี” ผ่านสื่อแต่ละยุค เป็นการฉายภาพว่าพระนางจามเทวีมีตัวตนจริงโดยอ้างอิงจากหลักฐานทางโบราณคดี การบันทึกผ่านสื่อมวลชนแต่ละแขนงในรูปสารคดีและบันเทิงคดี โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การเผยแพร่ผ่านสื่อใหม่ที่เต็มไปด้วยศักยภาพในแง่ความเร็วและครอบคลุมกว้างไกล ตรงกันข้าม สื่อดังกล่าวอาจเป็นเครื่องมือในการ

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำหลักสูตรการสื่อสารมวลชนและนวัตกรรมสื่อ คณะนิเทศศาสตร์ มหาวิทยาลัยธุรกิจบัณฑิต 110/1-4 ถนนประชาชื่น เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210
ช่องทางการติดต่อ : 02-954-7300 # 155

ทำลายผู้อื่น หากผู้ใช้สื่อขาดจริยธรรม กรณีการนำเสนอข้อมูลด้านลบของ พระนางจามเทวีผ่านสื่อต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งสื่อสังคมเป็นสิ่งควบคุมได้ ค่อนข้างยาก ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับวิจรรณญาณของผู้เผยแพร่เป็นสำคัญ

คำสำคัญ : ตามรอยตำนานพระนางจามเทวี / พัฒนาการสื่อ

Abstract

The influence of old and new media in the era of media convergence in Thailand has caused the substantial debate in various platforms on one of the most famous Thai heroine, Queen Jamadevi, about her existence. The debate also results in the conflict among those who do and those who do not believe on her identity. Who is Queen Chamathewi? How important she is, and why she is still in the modern debate despite the evidence that her legend can be traced back through the folklore and oral history in the mid-sixth century. This paper illustrates the actuality of Queen Jamadevi through not only the archeological information, but also through that in the mass media in the form of fiction and non-fiction representations. It can be seen that new media provide rapidity and feasibility in terms of information exchange. However, it could be damaging if it is used carelessly. Regarding the circulation of the negative image of Queen Chamathewi via the media and particularly via the social media, this paper suggests that such activity is out of control and heavily depends on the judgment of content receiver.

Keyword : Tracing the Legend of “Queen Jamadevi” / Media Development

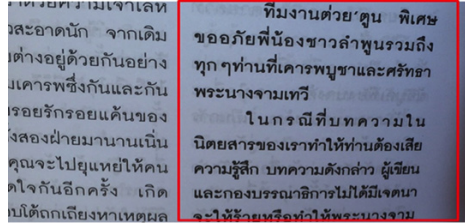
บทนำ

“คนลำพูนไวยนิตยสารต่วยตุนลงบทความลบลู่พระนางจามเทวี” ข้อความพาดหัวข่าวหนึ่งสื่อพิมพ์ท้องถิ่น ลำพูนนิวส์ ฉบับประจำเดือนธันวาคม 2558 ซึ่งตรงกับเทศกาล งานพระนางจามเทวีและงานฤดูหนาวประจำปี 2558 ของจังหวัดลำพูน จากเนื้อหาที่ปรากฏในข่าวให้ข้อมูลถึงกรณีที่นิตยสารต่วยตุนพิเศษ ฉบับที่ 488 ประจำเดือนตุลาคม 2558 คอลัมน์ “ถอดรหัส” ได้ตีพิมพ์บทความชื่อ “พระนางจามเทวีทรงเป็นวีรสตรีหรือเป็นนางร้ายกันแน่” เขียนโดยผู้ใช้นามแฝงว่า “ลูกช้าง” ทั้งนี้เนื้อหาบทความกล่าวถึงพระนางจามเทวีว่าชนะขุนหลวงวิลังคะด้วยมายาไสยศาสตร์ ก่อประเด็นความคิดแย้งจากผู้ที่เคารพพระนางต้องลุกขึ้นมาประท้วงทั้งหน่วยงานที่รับผิดชอบ โดยผู้ว่าราชการจังหวัดผ่านวัฒนธรรมจังหวัด นักวิชาการท้องถิ่น เช่น ดร.เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์ อดีตหัวหน้าพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย ตลอดจนชาวลำพูนผ่านสื่อมวลชนท้องถิ่น รวมถึงการเปิดเวทีชำระประวัติศาสตร์พระราชประวัติพระนางจามเทวีเมื่อวันที่ 18 ธันวาคม 2558 ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน จึงเป็นที่มาของบทความชิ้นนี้เพื่อต้องการนำเสนอเรื่องราวของวีรกรรมที่ไทยนางหนึ่ง ถึงแม้ว่าเรื่องราวจะล่วงเลยมาร่วม 1,400 ปี แต่ความเลื่อมใสศรัทธาที่ชาวลำพูนและคนไทยที่มีต่อพระนางด้านความกล้าหาญเสียสละ รวมถึงคุณูปการที่มีต่อพระพุทธศาสนายังคงดำรงอยู่ โดยผู้เขียนได้ศึกษาเรื่องราวจากหลักฐานที่มีอยู่ครั้งยุคบุกเบิก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ยุคการสื่อสารมวลชน ที่มีการเขียนบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางผ่านสิ่งพิมพ์ในรูปแบบสารคดีและบันเทิงคดี รวมถึงเนื้อหาได้รับการดัดแปลงแก้ไข ให้สอดคล้องกับสื่ออื่นๆ เช่นวิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์ รวมถึงสื่อใหม่ ส่งผลให้เรื่องราวของพระนางจามเทวีมีการบิดเบือนจนเป็นที่มาของความขัดแย้งอยู่เนืองๆ

ภาพที่ 1 บทความหมิ่นพระนางจามเทวี

ภาพที่ 2 ข้อความขอโทษชาวลำพูนจากนิตยสารด้วย 'ดูน

เข้าถึงจาก http://www.cmprice.com/forum/?content=detail&wb_type_id=1&topic_id=183458 [1]

พระนางจามเทวีมีความสำคัญต่อชาวลำพูนอย่างไร?

ในฐานะนักท่องเที่ยวที่เป็นเพียงคนนอก(Outsider) เมื่อมีโอกาสได้เข้ามาสัมผัสวิถีชีวิตอย่างผิวเผินของชาวลำพูน สิ่งที่ได้พบเห็น ลำพูนเป็นเพียงเมืองเล็กๆที่มีบรรยากาศเงียบสงบ ข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวแต่ละแห่งที่ได้รับจากไกด์ผู้ทำหน้าที่เป็นพลขับรถรางไฟฟ้า นำนักท่องเที่ยวชมโบราณสถานสำคัญที่ยังคงหลงเหลืออยู่รวมถึงการบูรณะขึ้นใหม่ อาทิ วัดพระธาตุหริภุญชัย วรมหาวิหาร อนุสาวรีย์พระนางจามเทวี วัดมหาวัน วัดจามเทวี ฯลฯ ระหว่างทางได้พบหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมาย อาทิ กำแพงเมืองเก่า ร่องรอยคูเมืองรอบนครหริภุญชัย* ซึ่งจังหวัดลำพูนได้กำหนดบริเวณนี้เป็นเขตอนุรักษ์เมืองเก่า โดยมีสัญลักษณ์ประตุนครหริภุญชัยทั้งสี่มุมเมือง รวมถึง “ขัวมุงท่าสิงห์”(ขัวมุงหมายถึง สะพานมีหลังคา) ตั้งอยู่ตรงข้ามวัดพระธาตุฯ แหล่งจำหน่ายสินค้าพื้นเมืองประเภทผ้าฝ้าย/ผ้าไหมทอยกดอกที่ได้รับการยอมรับไปทั่วโลกและงานไม้แกะสลักฝีมือประณีตด้านหลังขัวมุงฯเป็นที่อยู่อาศัยของชาวยองหรือไทยองที่เป็นเชื้อสาย

¹ จากการสืบค้นพบว่า มีนักวิชาการใช้ชื่อ นครหริภุญชัย แตกต่างกันไป บ้างใช้ นครหริภุญไชย บ้างก็ใช้หริภุญไชย เพื่อเป็นการเคารพต่อผู้เขียนบทความฉบับนี้จะใช้ชื่อตามเอกสารที่อ้างอิงมาเป็นสำคัญ

ส่วนใหญ่ของชาวลำพูนที่อพยพมาจากมณฑลยูนนานตอนใต้ของจีน ครั้งสมัยรัชกาลที่ 1 ตามกุศโลบาย”เก็บผักใส่ซ้า เก็บข้าใส่เมือง” ของพระเจ้าบรมราชาธิบดีกาวิละ แห่งราชวงศ์ทิพย์จักราธิวงศ์ เพื่อรื้อฟื้นอาณาจักรล้านนาภายหลังการยึดครองของพม่าสิ้นสุดลง[2] รวมทั้งที่นี้มีพิพิธภัณฑ์เมืองของ วัดต้นแก้ว สถานที่จัดแสดงศิลปะ วัฒนธรรมประเพณี และวิถีชีวิตชุมชนคนของด้วย นอกจากนี้ ยังมีหมู่บ้านโบราณปลูกเรียงรายท่ามกลางถนนชอกชอยที่แคบจนรถยนต์ต้องชะลอเบี่ยงทางให้แก่นัก

ภายในเขตอนุรักษ์เมืองเก่าลำพูนสถานที่ตั้งศาลากลางจังหวัดวัดวาอาราม พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติหริภุญไชย คู่มเจ้า ตึกแถวโบราณ และแหล่งการค้าสำคัญ ฯลฯ

บริเวณสี่แยกไฟแดงรถยนต์หยุดชะลอให้กลุ่มนักเรียนแต่งกายพื้นเมืองจูงมือกันเดินข้ามถนน ข้าราชการสาวแต่งกายด้วยผ้าซิ่นไทยประจำถิ่น สิ่งที่ได้พบเห็นให้ความรู้สึกเพียงเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมที่น่าสนใจแห่งหนึ่ง

จวบจนกระทั่งผู้เขียนได้มีโอกาสเข้ามาทำงานที่จังหวัดลำพูนในฐานะคนใน(Insider) การได้เรียนรู้ถึงวิถีชีวิตผู้คน โบราณสถาน วัฒนธรรม/ประเพณีในเชิงลึก ล้วนยึดโยงกับพระนางจามเทวี วีรปฐมกษัตริย์แห่งนครหริภุญชัยทั้งสิ้น

วัตถุประสงค์ของบทความ

วัตถุประสงค์ของบทความนี้ เป็นการย้อนรอยศึกษาตำนานพระนางจามเทวี ปฐมกษัตริย์ผู้ก่อตั้งนครหริภุญชัย ผ่านพัฒนาการสื่อในแต่ละยุค โดยเริ่มจากสื่อยุคบุพกาล เช่น การบอกต่อ/เล่าขาน การแสดงพื้นบ้าน ศิลาจารึก ผ่านเข้าสู่ยุคสื่อมวลชนที่เริ่มมีการบันทึกผ่านสื่อสิ่งพิมพ์ที่เกิดขึ้นก่อนเป็นหลัก ตามด้วยสื่อวิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์

รวมถึงภาพยนตร์ พัฒนาต่อเนื่องเข้าสู่ยุคสื่อดิจิทัลที่มีการหลอมรวมสื่อหลากหลายช่องทางเข้าด้วยกัน โดยมีเนื้อหาแตกต่างกันไปตามบริบทและศักยภาพในการนำเสนอของสื่อแต่ละยุค โดยสาระในสื่อเป็นการนำเสนอในรูปแบบตำนานที่เป็นการผสมผสานทั้งสารคดีและบันเทิงคดี

รูปแบบการนำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับตำนานพระนางจามเทวี

การนำเสนอเรื่องราวทั่วไป มักจะแบ่งรูปแบบเนื้อหาออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

1. **เรื่องจริง** (Non Fiction) หรือสารคดี มีลักษณะเนื้อหาที่มุ่งให้สาระความรู้ ความคิด ความจริง ความกระจ่าง รวมถึงความเป็นเหตุเป็นผล โดยใช้กลวิธีเชิงสร้างสรรค์ในการนำเสนอเพื่อสร้างความเพลิดเพลินแก่ผู้รับสาร(ผู้อ่าน/ผู้ฟัง/ผู้ชม) อาจจะนำเสนอในเชิงอธิบาย เชิงวิพากษ์ เชิงแนะนำ ส่งสอน โดยในเนื้อเรื่องมีการระบุตัวบุคคล เวลา สถานที่ไว้ชัดเจน เช่น ความเรียง(Essay) บทความ(Article) จดหมายเหตุ(Chronicle) คติธรรม (Moral Percept) ฯลฯ

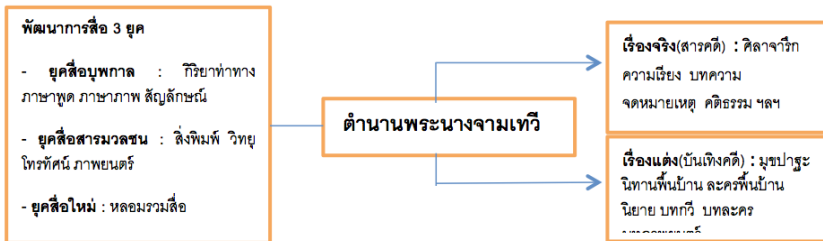
2. **เรื่องแต่ง** (Fiction) หรือบันเทิงคดี ลักษณะเนื้อหาเกิดจากการแต่งขึ้นหรือเรื่อง“สมมุติ”โดยมุ่งให้ความสนุกสนานเป็นหลัก เช่น นิยาย นิทาน เรื่องสั้น บทกวี บทละคร บทภาพยนตร์ ฯลฯ [3]

กรณีการนำเสนอเนื้อหาในรูป **ตำนาน** (Legend) ปรัชญาเรื่องยาว อธิบายว่า เป็นรูปแบบการนำเสนอประเภทหนึ่งที่มีเนื้อหาในลักษณะเรื่องเล่าที่เล่าสืบต่อกันมาเป็นเวลานาน โดยมีเค้าของความจริงอยู่ด้วย เช่น ตัวบุคคล หลักฐานที่เป็นวัตถุ สถานที่ และมีเนื้อหาอธิบายที่มาของสิ่งเหล่านั้น แม้ว่าในการดำเนินเรื่องจะสร้างอรรถรสโดยใช้การเล่าที่แทรกเรื่องเหนือธรรมชาติที่ไม่สามารถพิสูจน์ได้ด้วยหลักการทางวิทยาศาสตร์ไว้ด้วยก็ตาม [4]

เรื่องเล่าหรือเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวีจัดเป็นตำนานประจำท้องถิ่น (Local Legend) จึงเป็นการผสมผสานในรูปสารคดีแฝงด้วยบันเทิงคดีเพื่อให้การดำเนินเรื่องมีชีวิตชีวา ชวนติดตาม แต่อย่างไรก็ตาม ก็ไม่ละทิ้งความเป็นจริงที่เป็นแก่นหลักของเรื่อง น่าจะเทียบเคียงคล้ายกับการเขียนนวนิยายเชิงสารคดี หรือ “สารนิยาย” (Non-fiction Novel)) เรื่อง In Cold Blood และ Breakfast at Tiffany’s ของทริแมน คาโพตี(Truman Capote) นักเขียนชาวอเมริกันซึ่งเล่าถึงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจริงในรูปแบบนวนิยาย ซึ่งทั้งสองเรื่องถือว่าเป็นวรรณกรรมคลาสสิกของอเมริกันและได้ถูกนำไปสร้างเป็นภาพยนตร์ [5]

การวิเคราะห์ความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการสื่อ ตำนานพระนางจามเทวี และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหา

130

แผนภาพที่ 1 แสดงความสัมพันธ์ระหว่างพัฒนาการสื่อ ตำนานพระนางจามเทวี และรูปแบบการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นทั้งเรื่องและเรื่องแต่ง

การนำเสนอตำนานพระนางจามเทวีที่ผสมผสานระหว่างเรื่องจริงและเรื่องแต่งผ่านพัฒนาการสื่อแต่ละยุคมีดังนี้

1. **ยุคสื่อบุพกาล** : กิริยาท่าทาง ภาษาพูด ภาษาภาพ สัญลักษณ์
ยุคสื่อบุพกาลหรือยุคก่อนการสื่อสารมวลชน เป็นรูปแบบการสื่อสารที่กำเนิดขึ้นพร้อมมนุษย์(Homo sapient) ก่อนประวัติศาสตร์

ราว 5 แส่นปีก่อน การสื่อสารส่วนใหญ่ใช้สื่อ สัญลักษณ์ กิริยาท่าทาง เสียง ร้อง พิธีกรรม ต่อมาได้พัฒนาเป็นภาษาพูดและภาษาภาพนำไปสู่ภาษา เขียนในราวห้าพันปีก่อนปัจจุบัน โดยพบอักษรลิ่ม(Cuneiform) รูปแบบ การเขียนที่เก่าแก่ที่สุดในแหล่งอารยธรรมเมโสโปเตเมีย ประดิษฐ์โดยชาว สุเมเรียนเมื่อประมาณ 3-5 พันปีก่อนคริสต์ศักราช [6] ซึ่งสอดคล้องกับ การพบหลักฐานอารยธรรมร่วมสมัย ที่เรียกว่า “สุวรรณภูมิ” สถานที่พบ หลักฐานทางโบราณคดีกระจายอยู่ทั่วดินแดนแถบนี้

หลักฐานสำคัญเกี่ยวกับชุมชนแรกเริ่มก่อนการเกิดอาณาจักร หริภุญชัย(อายุราว 4 พันปีขึ้นไป) เริ่มมีการใช้เทคโนโลยีพื้นฐานแต่ยังไม่ เจริญถึงขั้นการบันทึกเรื่องราวเป็นลายลักษณ์อักษร พบภาพเขียนสีบนผนัง ถ้ำเขาหินปูน อ.งาว จ.ลำปาง การขุดค้นพบโครงกระดูกจากหลุมฝังศพที่ บ้านวังไฮ ตำบลเวียงยอง อำเภอเมือง จังหวัดลำพูน ที่เชื่อว่าเป็นบรรพบุรุษ ต้นตระกูลของชาวลัวะ-ชาวเม็ง จากหลุมฝังศพเหล่านี้พบร่องรอยการปะปน โบราณวัตถุหลายรูปแบบและหลายยุคสมัยในชั้นดินเดียวกัน เช่น ขวานหิน กะเทาะ หอกสำริด กำไลแก้ว ลูกปัดแก้ว ลูกปัดคาร์เนเลียน ลูกปัดหินอาเกต กำไลสำริด กระพรวน เครื่องประดับที่ใช้ในพิธีกรรม และภาชนะดินเผาที่มี รอยทาน้ำชั้นสีแดง[7] แสดงให้เห็นว่ามีการติดต่อสัมพันธ์ค้าขายแลกเปลี่ยน สินค้ากับชาวต่างถิ่นด้วย

ภาพที่ 3 แสดงภาพหลักฐานทางโบราณคดี อาทิ อักษรลิ่ม[8] โครงกระดูกมนุษย์บ้านวังไฮ ลำพูน[9] และภาพ เขียนสีโบราณประตูมา ลำปาง [10]

กลุ่มชุมชนดั้งเดิมนี้ เชื่อว่าเป็นพวกพราหมณ์ฮินดูและนักบวชชาวอินเดียเข้ามาเผยแพร่ศาสนา ต่อมากลายเป็นแกนนำสำคัญในการก่อตั้งชุมชนหรือ **หัวหน้าเผ่า** ตามตำนานจามเทวีวงศ์แต่งโดยพระโพธิ์รังสีกล่าวถึงสุทเวระฤาษี หรือ ฤาษีवासูเทพ ที่ได้กุมารและกุมารีบังเกิดในรอยเท้าสัตว์อันเป็นกรรมมีชก้าเนิดอุปปาดิก จำนวน 4 คู่ ได้แก่ รอยเท้าข้าง แรด โค และโคถึก ต่อมาเมื่อกุมารและกุมารีเหล่านี้เติบโตพระดาบสได้จัดให้เป็นสามีภรรยากัน[11] อันเป็นต้นกำเนิดประชากรส่วนหนึ่งของแคว้นทริภุญชัย

เมื่อพระพุทธศักราชล่วงกว่า 1,000 ปี ปฐมกษัตริย์แห่งนครทริภุญชัยพระนามว่า “จามเทวี” ผู้เริ่มนำศาสนาพุทธและอารยธรรมแบบทวารวดีจากเมืองละโว้มาเผยแพร่ยังดินแดนล้านนา ณ นครทริภุญชัยเป็นครั้งแรก โดยสอดคล้องกับจุดหมายเหตุหมานฐู เขียนโดย ฝานฉว้อ นักเดินทางชาวจีนสมัยราชวงศ์ถัง เมื่อ พศ. 1406 นับเป็นหลักฐานทางโบราณคดีที่เก่าแก่กว่าตำนานทุกฉบับที่ระบุถึง หนีห้วงกว้อ หรือ “รัฐที่ปกครองโดยกษัตริย์หญิง” ใโนเส้นทางที่นักเดินทางชาวจีนจะต้องใช้ในการเดินทางไปยังค่ายทหารแห่งหนึ่งทางตอนใต้ของจีน และหนีห้วงกว้อแห่งนี้ตั้งอยู่ในบริเวณที่เป็นจังหวัดลำพูนในทุกวันนี้ [12] นครทริภุญชัยในอดีตหรือจังหวัดลำพูนในปัจจุบันจึงได้รับการยกย่องและกล่าวขานว่าเป็น...อรุณรุ่งแห่งอารยธรรมล้านนา

ในหนังสือจามเทวีวงศ์ พงศาวดารนครทริภุญชัย กล่าวถึงพระนางจามเทวีว่า

“...เมื่อฤาษีवासูเทพและฤาษีสุกกทันตะได้ร่วมกันสร้างเมืองนครทริภุญไชยขึ้นโดยวางสังคฐานเมืองเป็นรูปหอยสังข์ ล้อมรอบด้วยคูเมืองแล้ว ได้ไปอัญเชิญพระนางจามเทวีผู้ทรงตั้งอยู่ในเบญจศีล ธิดาพระยাজักกวัตติแห่งเมืองละโว้มาเสวยราชย์ในเมืองนี้ ก่อนเดินทางมาครองเมืองที่ฤาษีทั้งสองสร้าง พระนางทรงครองแล้ว 3 เดือน ส่วนพระสวามีของพระนางนั้นตำนานมดลศาสตร์ว่าพระยาละโว้ตั้งให้เป็นอุปราชกินเมืองราม แต่จามเทวีวงศ์ว่าพระสวามีของพระนางจามเทวีมีศรัทธาบวชเป็นบรรพชิต...” [13]

ก่อนการเดินทางพระยาละโวได้พระราชทานสิ่งของตามที่พระนางขอเพื่อความเป็นมงคลและเพื่อประกอบกิจให้เป็นประโยชน์ ซึ่งตำนานมูลศาสนาระบุไว้ดังนี้ 1) พระมหาเถรที่ทรงปฏิภาณ 500 รูป 2) หมู่ปะขาวที่ตั้งอยู่ในเบญจศีล 500 คน 3) บัณฑิต 500 คน 4) หมู่ช่างสลัก 500 คน 5) ช่างแก้วแหวน 500 คน 6) พ่อเลี้ยง 500 คน 7) แม่เลี้ยง 500 คน 8) หมู่หมอโหรา 500 คน 9) หมอยา 500 คน 10) ช่างเงิน 500 คน 11) ช่างทอง 500 คน 12) ช่างเหล็ก 500 คน 13) ช่างเขียน 500 คน 14) หมู่ช่างทั้งหลายต่างๆ 500 คน และ 15) หมู่พ่อเวียง (การงานฝ่ายโยธา) ทั้งหลาย 500 คน [14]

พระนางเจ้าจามเทวีพร้อมบริวารใช้เวลาเดินทางจากเมืองละโว้ถึงพินธุปรีหรือนครลำพูนใช้เวลาทั้งสิ้น 7 เดือน ในจามเทวีวงศ์ว่า “ในพิธีราชาภิเษกवासุเทพฤๅษีและสุกกทันตฤๅษีพร้อมชาวเมืองอัญเชิญพระนางจามเทวีประทับนั่งเหนือแผ่นทองแล้วอภิเษก นครนี้จึงชื่อว่า นครหริภุญชัย หรือ **นครหริภุญชัย** (ศัพท์ภาษาบาลี หริ แปลว่า ทอง หริภุญชัย แปลว่า บนกองทอง)” [15]

พระนางเสวยราชสมบัติได้ 7 วัน ก็ประสูติโอรสฝาแฝด พระนามว่า เจ้ามหันตยศ ต่อมาได้ปกครองนครหริภุญไชยต่อจากพระนางจามเทวีและเจ้านันทยศ(หรือเจ้าอินทวร)ได้ครองนครเขลางค์หรือจังหวัดลำปาง พระนางได้จัดการปกครองให้ชาวหริภุญชัยอยู่รวมกันเป็นหมู่เหล่า เช่น พวกที่มาจากเมืองละโว้ให้อยู่ทางทิศตะวันออกเฉียงเหนือ ชาวมคังคนครอยู่ทิศตะวันตก ชาวเมืองนั้น(น่าจะหมายถึงคนพื้นเมืองเดิม: ผู้เขียน)ให้อยู่ทางทิศใต้ พวกที่เกิดในรอยเท้าสัตว์อยู่ภายใต้นครหริภุญชัย ทรงทำนุบำรุงพระศาสนาอย่างมาก สร้างวัดวาอาราม พระพุทธรูป พระพิมพ์มากมาย[16] (อ่านเพิ่มเติมได้จากฉบับเต็ม)

นอกจากนี้ ยังพบหลักฐานโบราณวัตถุทำด้วยปูนปั้น หินทรายดินเผา สักริต อีกมากมายแถบลุ่มน้ำปิง-กวง-ทา-วังงานศิลปกรรมชั้นเยี่ยม

ได้แก่พระพิมพ์สกุลลำพูน พระรอด พระคง พระเป็ม พระบาง ฯลฯ พระพุทธรูปเหล่านี้คงอัครลักษณะพิเศษ กล่าวคือ หน้าตาดมิ่งที่แสดงฤทธิ์อำนาจตามคติพุทธแบบมหายาน คือ เน้นพระพักตร์เป็นทรงเหลี่ยม พระขนงต่อกันเป็นปีกกา พระเนตรโปนเหลือบต่ำ พระนาสิกใหญ่ พระโอษฐ์ยิ้มแบบแฉะ มีไรพระมัสสุ นิยมเรียกกันว่า “พระมีหนวด” [17] ส่วนศิลปเครื่องปั้นดินเผาประเภทคนโท น้ำตั้น มีจุดเด่นคือการใช้ดินเนื้อเหนียวจากตะกอนลุ่มแม่น้ำปิงเก่าคุณภาพเยี่ยม เมื่อเผาแล้วได้สีสวยงามถึง 5 สี ได้แก่ สีเหลืองดอกพิกุล สีส้มพิกทอง สีเทาจากแร่ไมก้า สีเขียวอมดำ และสีชมพู ส่วนลวดลายปูนปั้น เช่น ลายพันธุ์พฤกษา กนกผักกูด สัตว์หิมพานต์ ครุฑ ฤๅษี สิงห์ ยักษ์ ศิลปกรรมเหล่านี้เป็นรากฐานก่อเกิดงานศิลปกรรมปูนปั้นชั้นเยี่ยมในยุคล้านนาสมัยต่อมา

ภาพที่ 4 อัครลักษณะโบราณวัตถุยุคทวารวดีที่เชื่อว่าพระนางจามเทวีนำเข้ามาจากละโว้ [18]

ยุคสี่อู่ปกกาลหรือยุคก่อนการสื่อสารมวลชน บริเวณที่ตั้งของนครหริภุญไชยมีการสื่อสารด้วยสื่อสัญลักษณ์ พิธีกรรม พัฒนาจนเป็นภาษาพูด รวมทั้งมีการบันทึกเรื่องราวที่เรียกว่าภาษาภาพ ลงภาชนะดินเหนียว หิน ที่บอกเรื่องราวความเป็นไป วัฒนธรรม วิถีชีวิต (Cultural Artifacts) นำไปสู่การพัฒนาเป็นภาษาเขียน โดยพบอักษรมอญโบราณบนศิลาจารึก อันเป็นต้นกำเนิดอักษรล้านนาและอักษรไทย

2. ยุคสื่อสารมวลชน : สิ่งพิมพ์ วิทยุกระจายเสียง วิทยุโทรทัศน์ และ ภาพยนตร์

การเล่าเรื่องราวด้วยตัวอักษรภาพในยุคแรกบันทึกลงบนภาชนะที่มีใช้กันในชีวิตประจำวัน เช่น ผนังสัตว์ กระดาษ หม้อดิน ดินเหนียว ศิลา ฯลฯ หลังโยฮันน์ กูเตนเบิร์ก (Johannes Gutenberg) ชาวเยอรมัน ค้นพบตัวพิมพ์และแท่นพิมพ์ที่สามารถพิมพ์ได้ครั้งละเป็นจำนวนมาก ราวค.ศ. 1455 (พ.ศ. 1998) **สื่อสิ่งพิมพ์** จึงเป็นจุดเริ่มต้นของการสื่อสารมวลชน สำหรับประเทศไทย หลักฐานเกี่ยวกับเทคโนโลยีการพิมพ์ เกิดขึ้นสมัยสมเด็จพระนารายณ์มหาราชแห่งกรุงศรีอยุธยา ราวค.ศ. 1662 (พ.ศ. 2205) โดยมีชยันนารีชาวฝรั่งเศสได้นำเทคโนโลยีการพิมพ์เข้ามาเผยแพร่แก่ศาสนาคริสต์ [19]

หลังมีการพัฒนาเทคโนโลยีการพิมพ์มีผู้บันทึกเรื่องราวของพระนางจามเทวีหลากหลายรูปแบบ ทั้งนี้จะกล่าวถึง สื่อสิ่งพิมพ์(Printing Media) ซึ่งเกิดขึ้นก่อนสื่อมวลชนแขนงอื่น(วิทยุ โทรทัศน์ ภาพยนตร์) เป็นหลัก โดยเฉพาะอย่างยิ่ง **หนังสือหรือตำนานเกี่ยวกับพระนางจามเทวีที่เป็นที่รู้จักและนำไปกล่าวอ้างถึงเสมอ**

สื่อมวลชนที่นำเสนอเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวี ได้แก่

2.1 **สื่อสิ่งพิมพ์ (Printing Media) :** สิ่งพิมพ์โดยทั่วไป มักจะนำเสนอเนื้อหาสาระออกเป็น 2 ลักษณะ ได้แก่

ก. **สารคดี (Fiction) :** ในเนื้อหาของสื่อสิ่งพิมพ์หรืองานเขียนประเภทนี้มีการระบุเหตุการณ์ บุคคล เวลา สถานที่ไว้ชัดเจน แต่อาจจะมีผิดแผกแตกต่างกันบ้าง อันเนื่องมาจาก มีการบันทึกหลายครั้ง จากต้นฉบับดั้งเดิมที่เป็นภาษาโบราณ ตัวหนังสือเก่าคร่ำคร่า เลอะเลือน ขาดหาย รวมถึง มีการชำระ/สังคยานากันบ่อยครั้งเมื่อพบหลักฐานใหม่ ส่งผลให้เกิดการตีความใหม่ เพิ่มเติม ปรับปรุง เปลี่ยนแปลง สื่อสิ่งพิมพ์เหล่านี้ได้แก่ หนังสือ จามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย หนังสือตำนานมูลศาสนา และหนังสือชินกาลมาลีปกรณ์หรือชินกาลมาลีนี้ เป็นต้น

ภาพที่ 6 สิ่งพิมพ์โบราณที่บันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวีที่มีการนำไปอ้างอิงอยู่เสมอ อาทิ เรื่องจามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย ตำนานมูลศาสนา และชินกาลมาลีปกรณ์หรือชินกาลมาลินี เป็นต้น

หนังสือเรื่องจามเทวีวงศ์ พงศาวดารเมืองหริภุญไชย เขียนขึ้นราว 500 ปีก่อน โดยพระโพธิธรังสี ปราชญ์แห่งล้านนา เป็นหลักฐานสำคัญชิ้นหนึ่งอันบอกเล่าเรื่องราวช่วงปลายพุทธศตวรรษที่ 12 จนถึงพุทธศตวรรษที่ 19 เมืองหริภุญไชยเป็นเมืองโบราณในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ตำนานกล่าวถึงการเดินทางของพระนางจามเทวีจากกรุงละโว้ขึ้นมาสร้างแคว้นหริภุญไชย เรื่องราวการกำเนิดเมืองลำพูน ลำปาง และเขลางค์นคร และความเป็นไปบางส่วนของแคว้นสำคัญในภาคกลาง มักได้รับการศึกษากล่าวอ้างอิงไปกับ “ตำนานมูลศาสนา” เขียนเป็นภาษาล้านนา โดยพระพุทธรุกาม และพระพุทธรุณาน ซึ่งเป็นความเรียงร้อยแก้วแบบตำนานเก่าแก่ที่สุดที่มีเขียนไว้ในวัฒนธรรมสุวรรณภูมิ[20] และ “ชินกาลมาลินี” หรือ “ชินกาลมาลีปกรณ์” เป็นคัมภีร์บาลีที่รวบรวมประวัติความเป็นมาของพุทธฝ่ายเถรวาทของไทยมาลำดับไว้โดยสรุป โดยกล่าวถึงเรื่องพระธาตุซึ่งสืบเนื่องกับตำนานการกำเนิดนครหริภุญไชยด้วยและมักถูกใช้อ้างอิงในเอกสารตำนานพงศาวดารบ่อยครั้งที่สุด ได้รับการแปลออกมาหลายภาษาทั้งตะวันตกและตะวันออก[21]

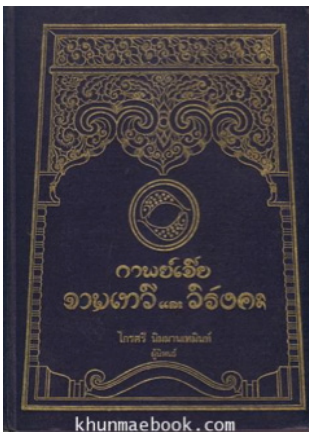
หนังสือทั้งสามเล่มมีการอ้างอิงจากคัมภีร์หลายฉบับ พิมพ์มาแล้วจำนวนหลายครั้ง มีการบันทึกเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวีโดยระบุวันเวลาตามบริบทในอดีตทำนองจดหมายเหตุ เช่น พระนางเสด็จจากละโว้มายังเมืองหริภุญไชยเมื่อใด ระหว่างเส้นทางเสด็จได้แวะสถานที่ใดบ้าง ครองราชย์ยาวนานแค่ไหน เสด็จสวรรคตเมื่อใด ราชวงศ์ของพระนางครองนครหริภุญไชยยาวนานเพียงใด ฯลฯ นอกจากนี้ยังมีเรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่และมีหลักฐานทางโบราณคดีประกอบชัดเจน เช่น วัดพระธาตุดอยคำสร้างขึ้นรัชสมัยพระนางจามเทวี(พ.ศ.1230) โดยพระโอรสทั้งสอง ได้แก่ มหัตยศ และอนันตยศ

ภาพที่ 7 เรื่องราวเกี่ยวกับสถานที่และหลักฐานโบราณคดีของพระนางจามเทวีที่วัดพระธาตุดอยคำ อาทิ อาศรมพระนางจามเทวีและพญากากาวานร อาศรมพ่อขุนหลวงวิรังคะและช้างทรงคู่บารมีนาม บู่ก่างาเขียว

ข. บันเทิงคดี (Non-Fiction) : เป็นสิ่งพิมพ์ที่แต่งขึ้นโดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อความบันเทิงมากกว่าสาระ ตัวอย่าง เช่น หนังสือ เรื่อง “กาพย์เจ็ญ จามเทวี และวิรังคะ” นิพนธ์โดย ไกรศรี นิมมานเหมินทร์ ได้รับพระราชทานรางวัลหนังสือดีเด่นแห่งชาติ ประเภทวีนิพนธ์ จากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ในงานสัปดาห์หนังสือแห่งชาติ ประจำปี พ.ศ.2531

โดยไกรศรี ได้บันทึกไว้ในบทนำเพื่อทำความเข้าใจกับผู้อ่านว่า กาพย์เรื่อง “จามเทวีและวิรังคะ” มีใช้ประวัติศาสตร์ แต่เป็นเจี้ยหรือนิทาน ที่อิงอยู่กับประวัติศาสตร์บ้างเท่านั้น แก่นแท้เกี่ยวกับพระนางจามเทวีอาจหาอ่านได้จากหนังสือชื่อ “จามเทวีวงศ์” แต่งเป็นภาษาบาลี กว่า 400 ปีมาแล้ว โดยพระโพธิ์รังสีมหาเถรชาวเชียงใหม่ “ชินกาลมาลีณี” แปลเป็นภาษาไทยในสมัยรัชกาลที่ 6 โดย พระยาปริยัติธรรมธาดา (แพ ตาละลักษมณ์) กับ พระญาณวิจิตร(สิทธิ โฉจนานนท์) หนังสือ “ชินกาลมาลีปกรณ์” แต่งเป็นภาษาบาลี ระหว่าง พ.ศ.2060-2071 โดยพระรัตนปัญญาเถระ ชาวล้านนาไท แปลเป็นภาษาไทยโดย ร.ต.ท.แสง มนวิฑูร เมื่อพ.ศ. 2501 กับหนังสือชื่อ “พงศาวดารโยนก” แต่งโดย พระยาประชาภิจักรจักร์ (แช่ม บุนนาค) แต่ครั้งยังเป็นหลวงประชาคตีกิจ ลงพิมพ์ในนิตยสาร “วรวิธาน” ร.ศ.117และ118 (พ.ศ.2441และ2442) ต่อมาได้เรียบเรียงขึ้นใหม่และสำเร็จลงเมื่อธันวาคม ร.ศ.125 (พ.ศ.2449) และตีพิมพ์จำหน่ายอย่างแพร่หลาย[22]

ภาพที่ 8 หนังสือบันทึกคดี เรื่อง กาพย์เจี้ย จามเทวี และวิรังคะ

ไกรศรี เล่าถึงหนังสือเล่มนี้ว่าการเล่าเจี้ยหรือนิทานนี้เป็นประเพณีของชาวล้านนาไทที่มีมาช้านานแล้ว มักจะเล่าในงานสังคัมต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในงานศพ เมื่อได้ผ่านการฝังศพแล้วญาติพี่น้องและเพื่อนฝูงยังคงไปมาหาสู่บ้านของผู้ตายอยู่ระยะหนึ่ง บรรยากาศบ้านผู้ตายอยู่ในสภาพที่เรียกว่า “เรือนเย็น” หรือบ้านเรือนที่เศร้าหมองและเยือกเย็น จึงเกิดประเพณีการเล่าเจี้ยเพื่อ “อุ่นใจเรือนเย็น” เพื่อช่วยให้บ้านมีความอบอุ่นและไม่ซึมเซากับความโศกมากนัก

เรื่องที่เล่าจึงมักเป็นนิทาน ตำนาน ชาดก ประวัติศาสตร์ ขณะเล่าเจ็ยอาจมีการสอดแทรก มุขตลก สำนวนโวหาร เพื่อสร้างความสนุกสนานครั้นครัง

เจ็ยหรือนิทานเกี่ยวกับพระนางจามเทวีและขุนหลวงวิรังคะนี้มีการเสริมแต่งเกร็ดย่อย ที่ผิดเพี้ยนไปจากหนังสือ “จามเทวีวงศ์” เพราะเป็นการเล่าทางวาจา หรือเรียกว่า **มุขปาฐะ** เป็นการเล่าสืบต่อกันมา มีการต่อเติมเสริมแต่งให้สอดคล้องกับจริตผู้ฟัง ดังตัวอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเรื่องการพุ่งหอกเส่นาโดยขุนหลวงวิรังคะ จากยอดดอยปุยให้ตกลงกลางนครลำพูนก็ดี หรือการชกกันด้วยไสยศาสตร์ระหว่างพระนางจามเทวีกับขุนหลวงวิรังคะก็ดี ในตำนานจามเทวีวงศ์ หรือตำนานมูลศาสนา มิได้กล่าวถึงสิ่งเหล่านี้ [23]

นอกจากนี้ ยังมีผู้เขียนหนังสือเกี่ยวกับพระนางจามเทวีและขุนหลวงวิรังคะที่ต่างไปจากเค้าเรื่องเดิมอีกหลายฉบับ ซึ่งหาอ่านได้ไม่ยาก เช่น เรื่องราวขณะทรงพระเยาว์ ความศักดิ์สิทธิ์ของพระนางฯลฯ ซึ่งล้วนหาต้นตอไม่พบ แต่มุ่งเพียงความสนุกสนานเท่านั้น เพราะธรรมชาติมนุษย์ส่วนใหญ่สนใจอ่านเรื่องราวที่แปลกประหลาดพิศดาร รวมถึงการชอบฟังเรื่องราวของผู้อื่นที่เป็นลบมากกว่าเรื่องราวที่เป็นบวก

ต่อมา เมื่อมีการพัฒนาด้านเทคโนโลยีคลื่นวิทยุ ทำให้กิจการวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์เข้ามามีบทบาทมากขึ้น ด้วยคุณสมบัติการเข้าถึงผู้รับในวงกว้าง รวดเร็ว และเร้าความสนใจได้มากกว่าสื่อสิ่งพิมพ์

การเปลี่ยนผ่านของสื่อจากสิ่งพิมพ์มาเป็นวิทยุกระจายเสียงและวิทยุโทรทัศน์ รวมถึงภาพยนตร์ ที่เกิดขึ้นในยุคเดียวกันนั้น ทำให้ผู้คนทั่วไปได้รับทราบเรื่องราวเกี่ยวกับพระนางจามเทวีมากขึ้น อาทิ ละครโทรทัศน์ช่อง 5 เรื่อง “วีรชนคนกล้า จอมนางจามเทวี” แสดงโดยวิรัชยา นิลคูหา ละครเวที “พระนางจามเทวี จักรพรรดิณี ศรีหริภุญชัย” แสดงนำโดยจารุณี สุขสวัสดิ์ ส่วนภาพยนตร์มีการสร้างขึ้นหลายยุคหลายบริบท ตั้งแต่ยุคอดีต เพชรา เขาวราชฎ์ รวมถึงล่าสุดแสดงนำโดยทูลกระหม่อมฟ้าหญิงอุบลรัตนฯ

ภาพที่ 9 การนำเสนอเรื่องราวพระนางจามเทวีผ่านละครเวที [24] พิธีบวงสรวง ละครโทรทัศน์ [25] และ ภาพยนตร์ [26]

การนำเสนอเรื่องราวพระนางจามเทวี ผ่านสื่อโทรทัศน์ในลักษณะ ละครโทรทัศน์ ละครเวที และภาพยนตร์ ล้วนต้องมีการปรุงแต่งเนื้อหาให้ สอดคล้องกับลักษณะของสื่อที่ต้องการความรวดเร็ว สร้างความสนุกสนาน เนื้อหาเรื่องราวบางส่วนต้องรวบรัดตัดทอน เสริมแต่ง เพื่อสนองอารมณ์ ปุชชุนวิสัยของผู้ชม เช่นเน้นเฉพาะเรื่องราวชิงรักหักสวาทระหว่างพระนาง จามเทวีกับขุนหลวงวิรังคะ ด้วยเหตุนี้ เรื่องราวของพระนางจามเทวีที่นำ เสนอผ่านสื่อกลุ่มนี้จึงมีอิทธิพลต่อผู้ชมค่อนข้างสูง ความเข้าใจเรื่องราวที่ ถูกต้องเกี่ยวกับพระนางจึงถูกบิดเบือนไป

อย่างไรก็ดี เมื่อเป็นสื่อมวลชน ก็ยังต้องอยู่ภายใต้หลักการ กฎหมาย จริยธรรม ทำให้การนำเสนอแม้จะไม่จริงแต่ก็ยังเคารพพระนางอยู่

3. ยุคสื่อใหม่ : ยุคหลอมรวมสื่อ

ในช่วงกว่า 4 ทศวรรษ ที่ผ่านมา พัฒนาการอย่างรวดเร็วของเทคโนโลยีการสื่อสาร ก่อกำเนิด สื่อใหม่ ที่มีการพัฒนาอย่างก้าวกระโดด ผู้ยุคสังคมสารสนเทศเต็มตัว ผู้รับสารมีแนวโน้มพึ่งพาสื่อแบบเก่าหรือสื่อมวลชนน้อยลง องค์กรสื่อมีการปรับตัวอย่างขนานใหญ่ โดยหลอมรวมสื่อหลากหลายช่องทางผนวกเข้าด้วยกันทั้งสื่อเก่าและสื่อใหม่ เพื่อให้สามารถตอบสนองผู้บริโภคได้อย่างครบวงจร สื่อสังคม เช่น ทวิตเตอร์ เฟสบุ๊ก ไลน์ จึงเข้ามาบทบาทอย่างยิ่งยวดในชีวิตประจำวัน โดยเฉพาะอย่างยิ่ง หลังการเกิดขึ้นของโทรศัพท์มือถือและคอมพิวเตอร์แท็บเล็ตที่ผู้บริโภคสามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างรวดเร็ว ทั้งการค้นคว้าข้อมูล อ่านข่าว อ่านงานเขียนทุกประเภท ดูหนัง ฟังเพลง ฯลฯ รวมถึงการมีส่วนร่วมในการผลิตเนื้อหาในลักษณะสื่อสองทาง มีการโต้ตอบ แชร์ ไลค์ และมีการพัฒนาปรับปรุงรูปแบบให้เหมาะสมกับผู้บริโภค เช่น การเพิ่มระบบไลน์ให้เหมาะสมกับผู้สูงอายุ

อย่างไรก็ตาม ในยุคหลอมรวมสื่อ การโต้ตอบ การต่อต้าน การสร้างความเข้าใจที่ถูกต้อง ของผู้คนในสังคม แม้สามารถดำเนินการได้อย่างรวดเร็วและเผยแพร่ผ่านสื่อได้ครบวงจรทั้งสื่อแบบเก่าผสมสื่อใหม่รวมทั้งสื่อใหม่นี้ทุกคนเข้าร่วมและสามารถสร้างสารหรือเนื้อหาเพิ่มเติมเองได้ เรื่องจริงหรือเรื่องแต่ง ก็เริ่มถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าอาจไม่ใช่ของจริง (อาจมาจากอิทธิพลของสื่อบันเทิงยุคที่สอง) อันทำให้เกิดปัญหากระทบกับฝ่ายที่เชื่อได้เช่นกัน

กรณี ตัวอย่างการประท้วงของชาวลำพูนต่อเจ้าของเพจ ชื่อ “ไม่เชื่อต้องลบหลู่” ที่โพสต์ข้อความหมิ่นศักดิ์ศรีทำลายศรัทธาด้วยถ้อยคำหยาบคายสร้างความเกลียดชัง(Hate Speech) ต่อเจ้าแม่จามเทวี ปฐมกษัตริย์อันเป็นที่เคารพเทิดทูนของชาวลำพูน จึงเกิดการประท้วงตอบโต้ขึ้น โดยสมาชิกในชุมชนออนไลน์ของชาวลำพูนกลุ่มหนึ่ง เมื่อได้รับข้อความ

ลบหลู่และสร้างความเข้าใจผิดเกี่ยวพระนางจามเทวีจากพงศดังกกล่าว มีการแชร์ต่อ ส่งผลให้เกิดการนัดรวมตัวกันของชาวลำพูนบริเวณลานเจ้าแม่จามเทวี เป็นข่าวในสื่อมวลชนท้องถิ่น รวมทั้งมีการโพสต์ข้อความผ่านสื่อสังคมทั้งเฟซบุ๊กและไลน์ให้ผู้รับผิดชอบทั้งตำรวจ ทหาร และกระทรวง ITC เข้ามาดำเนินการกับเจ้าของพงศดังกกล่าว

ภาพที่ 10 คนลำพูนรุมด้านพงศ “ไม่เชื่อต้องลบหลู่” ซึ่งรับไม่ได้-โพสต์หมิ่น “พระนางจามเทวี-ครูบาศรีวิชัย” [27]

การแกะรอยตำนานเรื่องราวเกี่ยวกับ “พระนางจามเทวี” ผ่านพัฒนาการสื่อตั้งแต่ยุคต้นก่อนการสื่อสารมวลชน จนถึงยุคหลอมรวมสื่อในปัจจุบัน พบว่า ตลอดเวลาอันยาวนานถึง 1,400 ปี เรื่องราวของปฐมวีรกาษัตริย์แห่งนครหริภุญชัยยังคงอยู่ในกระแส โดยยุคบุกเบิกการนำเสนอมักจะเป็นเรื่องจริงปนเรื่องแต่งเพื่อสร้างอิทธิฤทธิ์ตำนาน ยุคสื่อมวลชนเริ่มแยกเป็นสื่อสิ่งพิมพ์จะเน้นเรื่องจริงยกระดับให้นำเชื่อถือ ส่วนเรื่องแต่งก็เสริมเนื้อหาเรื่องจริงว่ามีอยู่แต่เป็นการเล่าขาน ส่วนวิทยุโทรทัศน์ภาพยนตร์กลับเน้นเรื่องแต่งแต่ก็ยังอิงเรื่องจริงอยู่ เพราะยังอยู่ภายใต้กรอบจริยธรรม

แต่ก็เริ่มทำให้คนส่วนใหญ่เห็นว่าเรื่องนี้เป็นตำนาน ส่วนยุคสื่อใหม่เป็นยุคที่เกิดคำถามมากจากตัวสื่อใหม่ที่เผยแพร่รวดเร็ว จึงเกิดข้อสังเกตตามมาว่า เรื่องที่เห็นอาจเป็นเรื่องแต่งขึ้น จึงเป็นการสร้างปัญหาให้กับความเชื่อที่ผ่านมา ด้วยเหตุนี้ตำนานเกี่ยวกับพระนาง จึงอาจถูกมองได้ว่า เป็นเรื่องจริง เรื่องแต่ง เรื่องจริงปนแต่ง ขึ้นอยู่กับยุคสมัยและการนำเสนอในแต่ละสื่อ

รายการอ้างอิง

[1] ข้อความขอโทษจากด้วย ตูน เข้าถึงจากhttp://www.cmprice.com/forum/?content=detail&wb_type_id=1&topic_id=183458 เข้าถึงวันที่ 19 มกราคม 2559)

[2] **ไทยอง** เข้าถึงจาก<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B9%84%E0%B8%97%E0%B8%A2%E0%B8%AD%E0%B8%87> (เข้าถึงวันที่ 15 มี.ค 59)

[3] **ความหมายสารคดี** เข้าถึงได้จาก<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AA%E0%B8%B2%E0%B8%A3%E0%B8%84%E0%B8%94%E0%B8%B5> (เข้าถึงวันที่ 13 มิ.ย 59)

[4] ปริภัทร เนืองเยาว์ “ความหมายของตำนาน” เข้าถึงได้จาก<https://www.gotoknow.org/posts/295967>(เข้าถึงวันที่ 13 มิ.ย 59)

[5] ทฐูแมน คาโพตี,เข้าถึงได้จาก https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%97%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B9%81%E0%B8%A1%E0%B8%99_%E0%B8%84%E0%B8%B2%E0%B9%82%E0%B8%9E%E0%B8%95%E0%B8%B5(เข้าถึงวันที่ 7 เม.ย.59)

[6] อุบลรัตน์ ศิริยุวศักดิ์ (2547). **สื่อสารมวลชนเบื้องต้น: สื่อมวลชนวัฒนธรรมและสังคม**. พิมพ์ครั้งที่7 สำนักพิมพ์แห่งจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

[7] เพ็ญสุภา สุขคตะ ใจอินทร์(ไม่ระบุปีที่พิมพ์) **ประวัติศาสตร์และโบราณคดีเมืองลำพูน** พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติหริภุญไชย สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาลำพูน เขต 1, หน้า 4

[8] **ภาพอักษรปัลลิม** เข้าถึงได้จาก<https://th.wikipedia.org/wiki/%E0%B8%AD%E0%B8%B1%E0%B8%81%E0%B8%A9%E0%B8%A3%E0%B8%A3%E0%B8%B9%E0%B8%9B%E0%B8%A5%E0%B8%B4%E0%B9%88%E0%B8%A1> (เข้าถึงวันที่ 24 กพ.59)

[9] กองโบราณคดี, “แหล่งโบราณคดีบ้านวังไฮ ลำพูน”, D-Library/ National of Thailand, เข้าถึงได้จาก <http://www.digital.nlt.go.th/items/show/2607> (เข้าถึงวันที่ 11 มี.ค 59)

[10] ภาพเขียนสีโบราณประตุมหา, เข้าถึงได้จาก <http://www.oknation.net/blog/saleman/2007/12/14/entry-2> (เข้าถึงวันที่ 11 มี.ค 59)

[11] **จามเทวีวงศ์ พงศาวดารนครทริภุญชัย (2557).** ที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ พระเทพมหาเจติยาจารย์ (ไพฑูริย์ ภูริวิบูลมहाเถระ) อดีตเจ้าอาวาสพระธาตุทริภุญชัย วรมหาวิหาร อดีตที่ปรึกษาเจ้าคณะจังหวัดลำพูน 16-23 มีนาคม 2557, หน้า 71

[12] กิตติ วัฒนะมหาตม์ บทสรุปจากเวทีเสวนา สืบค้นพระราชประวัติพระนางจามเทวี ณ องค์การบริหารส่วนจังหวัดลำพูน (27มกราคม 2558) เข้าถึงจาก http://chamadewi.blogspot.com/2016/01/blog-post_27.html (เข้าถึงวันที่ 1 ต.ค.59)

[13] คู่มือการอ้างอิง [11], น. 53

[14] ตำนานพุทธศาสนา, อ้างใน รายงานอ้างอิง [11], น.53

[15] คู่มือการอ้างอิง [11], น. 54

[16] คู่มือการอ้างอิง [11], น. 54

[17] **พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทริภุญไชย, จังหวัดลำพูน ปฐมอารยนครแห่งล้านนา(แผ่นพับ)**

[18] การจัดแสดงศิลปะโบราณวัตถุ ในพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติทริภุญไชย เข้าถึงได้จาก <http://www.finearts.go.th/hariphunchaimuseum> (เข้าถึง 26 กพ.59)

[19] เอกพล เขียวถาวร และจิตติชัย ชัยภูวนัชร (2557). “ภูมิทัศน์สื่อคอนเวอร์เจนซ์” ใน **หลักและแนวคิดวารสารศาสตร์ (Principles of Convergence Journalism)** สมาคมนักข่าวนักหนังสือพิมพ์แห่งประเทศไทย, น.19

[20] **เรื่องจามเทวีวงศ์** พงศาวดารเมืองศรีอยุธยา เข้าถึงได้จาก <http://www.rimkhobfabooks.com/book-division/literature/978-6-16-714614-0> (เข้าถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559)

[21] **ตำนานมูลศาสนา** เข้าถึงได้จาก <http://www.kledthai.com/9786167146591.html> (เข้าถึงวันที่ 18 กุมภาพันธ์ 2559)

[22] **ชินกาลมาลินี** เข้าถึงได้จาก <http://www.kledthai.com/9786167146157.html> (เข้าถึงวันที่ 19 กุมภาพันธ์ 2559)

[23] ไกรศรี นิมมานเหมินท์(2533). **ภาพย่เจี้ย จามเทวีและวิรังคะ** พิมพ์ครั้งที่ 2 กรุงเทพฯ: บริษัทพี.เอ.ดี.พิวง จำกัด

[24] สารบัญเว็บไทย ละครเวที “พระนางจามเทวี จักรพรรดิณีศรีอยุธยาชัย” เข้าถึงได้จาก <http://dir.Sanook.com> . (เข้าถึงวันที่ 21 มี.ค 59)

[25] ภาพพิธีบวงสรวงละครโทรทัศน์เทิดพระเกียรติ เรื่อง “จอมนางพระนางจามเทวี” เข้าถึงได้จาก <http://topicstock.pantip.com/chalermthai/topicstock/2008/12/A7305687/A7305687.html> (เข้าถึงวันที่ 21 มี.ค 59)

[26] The Legend of the Queen (Jamadevi) 2011 เข้าถึงได้จาก <http://www.cmprice.com/170149>(เข้าถึงวันที่ 21 มี.ค 59)

[27] ข่าวต่อต้านเพจ “ไม่เชื่อต้องลบหลู่”ของชาวลำพูน เข้าถึงได้จาก <http://www.manager.co.th/Local/ViewNews.aspx?NewsID=9590000015319> (เข้าถึงวันที่ 18 มี.ค.59)